

ЗАЈЕДНИЧКА
ЕВРОПСКА
БЕЗБЕДНОСНА
И ОДБРАМБЕНА
ПОЛИТИКА

Европска стратегија безбедности је документ који поставља стандарде безбедности који ће важити за Европу у 21. веку. Истовремено, она прописује конкретне кораке на путу ка бољем свету. Заједништво на плану одбране и безбедности један је од најважнијих корака.

ОДГОВОРНО ЗА СУДБИНУ

Семинар о заједничкој европској безбедносној и одбрамбеној политици, одржан недавно у Београду, окупио је припаднике Министарства одбране и парламента Србије који су од аустријских стручњака сазнали најбитније новине у вези са процесом изградње европског заједништва у тој изузетно важној области. Организовање семинара било је део сарадње министарстава одбране Аустрије и Србије током протекле године, и пружио је још један доказ искрене жеље Аустрије да помогне напредак Србије у правцу интеграције у Европску унију.

На првом слајду који је водећи излагач, генерал Манфред Хоенвартер, приказао учесницима била је слика тропске шуме односно џунгле. Као разлог због чега је своје излагање на семинару почео тако, он је навео лично искуство у раду у бриселској администрацији. Као аустријски војни дипломата провео је доста година у институцијама ЕУ, што га је, према његовим речима, довело да о сложеним појавама у међународним односима размишља у метафорима, од којих му се она о ЕУ као џунгли учинила сасвим реалистичном. Приказујући потом слајд на коме се налазе предивни тропски цветови, генерал Хоенвартер је слушаоцима на семинару пренео и своју поруку да се и поред бројних потешкоћа, па и опасности које вребају у оквиру интеракције европских земаља са осталим партнерима у Унији и са светом уопште, на крају може расцветати племенити цвет слоге и братства у заједничким напорима да се запуте ка бољем свету.

■ ОД ЗАЈЕДНИЦЕ ДО УНИЈЕ

Тема о којој су најпре говорили аустријски експерти био је историјат Европске уније, са посебним освртом на њену структуру, заједничке циљеве и развој институција које имају носећу улогу у спровођењу заједничке безбедносне и одбрамбене политике. Низ споразума потписаних још од 1952. године представља данашњи темељ Уније. После почетних договора у Паризу и

Риму, током више деценија, настајале су важне заједничке организације западноевропских земаља какве су EUROATOM, тј. агенција за атомску енергију, или чувена европска заједница за угљаљ и челик, ECSC, која је била прекретница у настојањима Европљана да преко заједничког економског интереса остваре и сарадњу на политичкој равни.

И данас, након што је Европска економска заједница прерасла у Унију, што се десило са почетком важења споразума из холандског града Мастрихта, 1. јануара 1993, економија чини базу њеног постојања. Од три стуба на којима почива савремено европско заједништво, најјачи је управо онај који се састоји од трговинских уговора и прописа којима се до детаља одређују производни стандарди и норме пословања унутар ЕУ. Уједињавање у различитости, као мото ЕУ, спровођено је тежишно као употре-

УТИЦАЈ НА ЦЕЛИ СВЕТ

Разоружање, демобилизација и реинтеграција чине први сплет мера које ЕУ жели да спроводи у кризним подручјима, за која се претпоставља да ће бити на већој удаљености од Европе, и преко 12.000 миља. Друга група потеза односила би се на реформу безбедносног сектора у државама ван ЕУ као део борбе против тероризма. За такве активности мора да се створи снажна цивилна и војна структура као подршка политици. Цивилни део тих снага треба да буде способан да у року од месец дана од одлуке Европског савета започне и води до 10 таквих мисија, у блиској сарадњи с војском.

бљавање појединачних економских потенцијала у општем европском контексту, да би се затим тако обједињене економске снаге усмериле на такмичење са светским економским конкурентима какви су САД и Јапан.

■ УБРЗАЊЕ ОД НИЦЕ

Заједничка спољна и безбедносна политика ЕУ творевина је савременог усложњавања међународних односа, што захтева све више усаглашавања међу партнерима, како би се избалансирао став који ЕУ презентује међународној заједници. Раније, у доба хладног рата, није било много разлога да се европска спољна политика усклађује до најситнијих појединости. Једноставно, у страху од совјетског колоса, Европљани су занемаривали различите углове гледања на одређене кризе. Своју приврженост принципима потврђивала је свака земља понаособ, градећи тако препознатљиву спољну политику, попут Де Голове Француске, која је чак, држећи до свог става, и привремено напустила НАТО. Данашње разлике између европских држава нарасле су чак до граница истинске дипломатске поделе на тзв. Стару и Нову Европу, од којих се прва противи америчкој интервенцији у Ираку, док друга не пита за цену подршке прекоокеанском савезнику.

Сарадња у јуридичким и полицијским пословима остаје за сада најслабији стуб функционисања ЕУ, јер државе нерадо предају своја овлашћења у том, по дефиницији најлокализоване подручју деловања. Бројне су, међутим, заједничке мисије помоћи државама у ближем и даљем окружењу ЕУ које се труде да реформишу свој правосудни и полицијски систем. Понекад се, као у случају Грузије и Молдавије, упућују читаве специјализоване мисије које и те како помажу тим "ослабелим" државама да поврате владину право и грађанску сигурност.

Заједничка европска безбедносна и одбрамбена политика убрзање у свом развоју добила је после одржавања састанка у Ници 2003. године. Према речима генерала Хоенвартера, та два аспекта политике имају скоро ембрионални статус, и то унутар заједничке спољне и безбедносне политике као развијеније гране делатности европске администрације. Но, пословично промишљени Европљани нису задовољни таквим "закржјалим" стањем своје одбрамбене силе која их репрезентује у свету у којем се боре са снажним економским супарницима. Поред реалних немалих оружаних изазова, развој заједничких одбрамбених снага је за ЕУ и питање самопоуздања, па и прстижа у међународним односима.

■ МАНЕВАР ИНСТИТУЦИЈА

Да би се постигао напредак на пољу развоја одбрамбених и безбедносних структура, неопходно је усаглашено маневрисање европских институција унутар сопственог делокруга одговорности. Није увек лако помирити различите начине функционисања Европског савета, Европске комисије и Европског парламента. Иако веома моћне, те институције су релативно новијег датума, које тек треба да створе сопствени идентитет као кровну суперструктуру изнад свих европских парламената и влада. То никако не сме да буде командовање институцијама земаља чланица, већ најтежња сарадња.

Европски парламент се још "предомишља" да ли да заседа у Стразбуру као до сада, или у Бриселу где је за њега изграђена нова зграда. Законодавно тело добило је легитимитет откако се његова 732 посланика бирају на непосредним изборима од 1979. године. Међутим, доношење закона о заједничким безбедносним и одбрамбеним активностима није на дневном реду тог тела, јер је сада акценат у одлучивању на друге две европске институције.

Жозе Мануел Барозо који председава Европском комисијом, органом у коме ради чак 27.000 запослених, има тежак посао да са сарадницима припреми предлоге за рад на развоју заједничке

европске политике. Комисија која од почетка 2007. има 27 чланова постављених на период од пет година задужена је и за надгледање спровођења донетих мера. Водећу улогу у том процесу имају извршни одбори Комисије које координирају најразличитије поступке службеника ради спровођења договорене политике.

Како су истакли стручњаци из Аустрије, свачији допринос је драгоцен, али мора се признати да водећу улогу у осмишљавању заједничке спољне политике, па тако и одбране као њеног дела, има Хавијер Солана. Одлуке које он доноси подупрте су на заседањима Европског савета. Заседања министара на највишем нивоу по правилу се одржавају на састанке министара спољних послова земаља чланица. Министри одбране се не састају да разматрају питања заједничке одбране ЕУ, јер се то сматра саставним делом спољне политике, те они задржавају саветодавну и извршну функцију.

Са семинара о европској безбедносној политици у Београду

■ ГЛОБАЛНИ ИГРАЧ

Европска стратегија безбедности је документ који у наредним годинама тек треба да заживи. Њен циљ је да постави стандарде безбедности који ће важити за Европу у 21. веку. Истовремено, она прописује конкретне кораке на путу ка бољем свету. Заједништво на плану одбране и безбедности један је од најважнијих корака.

Позиција глобалног играча није нова за ЕУ, али после проширења претходних година, добија нов облик. Европа се све више ангажује на међународном плану, бранећи своје вредности и промовишући методе да се до њих и дође. Стари континент никада није био тако напредан, ни тако безбедан и слободан.

Ресурси ЕУ су импозантни. Са око 25% светског бруто националног производа, она плаћа 37% трошкова УН и највећи је светски донатор хуманитарне помоћи. Њених око 450 милиона становника бројније је од становништва САД и Јапана заједно. Војни трошкови чланица ЕУ износе више од 160 милијарди евра. У мировним мисијама УН учествује 17% трупа из ЕУ, а две трећине трупа у Босни и на Косову и Метохији чине европски војници.

Са појавом тероризма као глобалног феномена, безбедносно окружење Европе делимично се дестабилизovalo. Наиме, јачко је тешко и у уређеним европским друштвима држати под надзором екстремистичке снаге које су све теже препознатљиве. Исламисти, али и екстремна политичка левица и десница, подучили су се новим методима терористичке борбе. Сурфују Интернетом, познају природне науке, говоре светске језике и не одају своје екстремне ставове на први поглед, већ користе демократски вид наступања да доведу у питање сама начела на којима савремене европске државе почивају.

■ ПРСТЕН БЕЗБЕДНОСТИ

Суочена са бројним изазовима ЕУ је у својој стратегији безбедности одлучила да преузме знатан део одговорности за безбедност света у целини. Око 45 милиона људи који годишње у свету умру од глади и неухрањености, сиде и осталих заразних болести, и слабо функционисање држава још више усложњавају безбедносну слику света угроженог тероризмом, организованим криминалом и пролиферацијом свих врста оружја, па и оног за масовно уништење.

Да би се предупредили и ограничили регионални сукоби, ЕУ је, како се наводи у њеној стратегији безбедности, решена да промовише прстен безбедних држава у свом блиском окружењу, на истоку и на Медитерану. Прихваћен је став да никада није прерано да се почне са спречавањем сукоба и претњи. Европска унија ће се залагати за међународни поредак заснован на делотворном мултилатерализму.

Једна од практичних мера у складу са усвојеном стратегијом је постављање представника ЕУ за околна безбедносно интересантна подручја. Координатор пакта за стабилност југоисточне Европе постао је Ерхард Бусек, представник за Јужни Кавказ, Питер Семнеби, а за Блиски Исток, Марк Оте.

Када је реч о циљевима Заједничке европске безбедносне и одбрамбене политике, предавачи на семинару др Томас Милман, пуковник Фриц Шретер и потпуковник Јирген Ортнер нагласили су да их има више и да их је тешко поређати по значају. Превенција конфликта, управљање кризама, повећање капацитета за деловање ЕУ, цивилно-војна сарадња у управљању кризама, само су неки од предмета интересовања људи из струке. Унија нипошто не жели да запостави трансатлантске односе са САД и Канадом, али ни партнерства са Норвешком, Турском и Исландом, земљама чланицама НАТОа које нису у саставу ЕУ. Повеља Уједињених нација остаје прокламовани основни акт на коме се заснива међународно право и од ње ЕУ не жели да одустане. Преко помоћи међународним организацијама као што су УН и Оебс, чине се напори за продубљивање безбедносне интеграције на глобалном нивоу, а у трошковима Оебса, Унија учествује са две трећине износа. ■

Александар АНТИЋ
Снимео З. ПЕРГЕ

ОРУЖАНЕ СНАГЕ

Концепт борбене групе ЕУ подразумева да оружане снаге морају да буду доступне за акцију у року од пет до десет дана, и да морају да одрже своје запоседнуте положаје од 30 до 120 дана, на удаљености до 6.000 километара од сталне базе. У 2007. години ЕУ жели да оспособи своје заједничке војне јединице из борбене групе за извођење две истовремене операције. Број војника износио би од педесет до шездесет хиљада. Такав циљ се не остварује лако, али како су истакли аустријски официри и дипломате на семинару у Београду, пут ка бољем свету вредан је сваког труда.